

A

BORSÓDI ÉS KATYMÁRI
LATINOVIITS-ESALÁD
TÖRTÉNETE.

ZOMBOR.
BITTERMANN NÁNDOR ÉS FIA KÖNYV- ÉS KÖNYOMDÁJÁBÓL.
1899.

A borsodi Latinovits család czimere.

I.

A borsódi és katymári Latinovits család története.

Bevezetés.

Családok képezvén a nemzetet, kétségtelen, hogy a nemzeti történelem első rangú forrását képezi a genealogia. Korán felismerték történetíróink a családtörténet fontosságát s ez birtára a század első felében gr. Telekit a Hunyadiak-kora, Nagy Ivánt a magyarországi s Kőváry Lászlót az erdélyi családok történetének megírására. Azóta a hazai családtörténet művelésére külön országos egyesület: a Magyar Heraldikai és Genealogiai Társaság alakult, számos főrangú és előkelő család kiadta a multjára vonatkozó okleveleket, mint pl. a gr. Zichy, gr. Károlyi, gr. Sztáray és gr. Teleki; számos nemzetség története is meg van már írva, sőt egy-egy vármegye összes régi családait magában foglaló művek is láttak már napvilágot, több vármegyéé pedig most van készülóban.

Nálunk Bács-Bodrogh vármegyében számos család játszott előkelő szerepet a közéletben, a családtörténetírást azonban igen megnehezítette az a körülmény, hogy a régebbi családok kihaltával azok iratai, valamint a két vármegye és az itt létezett káptalanok levéltárai is mind elpusztultak a török hódoltság korában.

Annál örvedetesebb tehát, hogy vármegyénk jelenleg létező nagyobb családai kiváló gondot kezdenek fordítani a birtokukban levő történetileg nagybecsű levéltáraikra, s részint arra törekeshnek, hogy a régi iratok családi otthonukban kellőképen megőriztessenek, részint a közintézetekben való elhelyezés útján

gondoskodnak arról, hogy történelmi becsű oklevélgyűjteményük a jelen és a jövő kor bűvárai számára is rendelkezésre állhasson. Így jutott a pacséri Szucsich család levéltára a M. Tud. Akadémia kéziratárába, így került a báró Rudics-féle levéltár Bács-Bodrogh vármegye törvényhatóságának tulajdonába s ekként történt a f. év elején, hogy a borsódi és katymári Latinovits család a birtokában levő s köztörténetileg igen fontos iratgyűjteményét a M. Nemzeti Múzeum levéltárában helyezte el.

Az ezen családi levéltárban foglalt iratok terjedelmes és becses anyaga szolgált első sorban alapjául a jelen dolgozatnak, melyben a Latinovits család multját s az országos és megyei közéletben való két százados szereplését óhajtottam némileg megvilágítani. Felhasználtam ezenkívül az Országos Levéltár tárgyakra tartozó iratait, nemkülönben Bácsvármegye régi levéltárát, mely a megyei családok nemességi és birtokügyeire nézve szintén kiváló jelentőségű adatokat foglal magában. A hazai és megyei irodalmunk terén megjelent nyomtatott forrásokat szintén felhasználtam s az illető helyeken idézem őket.

Ezek előrebocsájtása után a midőn hálás köszönetemet ez úton is kifejezem a nemes Latinovits család jelenlegi érdemes tagjainak azért, hogy nagyértékű levéltárak tanulmányozására nekem alkalmat nyújtani kegyesek voltak: e dolgozatot azon óhajjal bocsátom megyei Történelmi Társulatunk szíves rendelkezésére, vajha többi családaink is összegyűjtenék s nyilvánosságra hoznák eddig elrejtve tartott irataikat, s azok nyomán vajha minél több családtörténeti monografia hirdetné a bácskai családok rendíthetlen hazafiságát s viselt dolgaiknak kegyeletre méltó emlékezetét!

Budapest, 1899. évi augusztus havában.

II.

A család eredete és első ismert ősei.

A Latinovits család legősibb története a hagyomány kódé-

ben vész el. A család neve némi irányadóul szolgáltatna talán az eredetre nézve, a mennyiben a családi hagyomány szerint ősei Dalmáciából, nevezetesen Kattaróból származván, valószínű, hogy e dalmata vidék családai az egykori elszlávosodott rómaiak utódai, mely körülmény a Latinovits család nevében, a latin származást igazoló gyökszóban, megerősítést nyer. Fel kell említenünk azon családi tradíciót is, mely szerint állítólag a család Velenczéből származott volna — azon időben, midőn Dalmácia Velence uralma alatt állott. A magyarországi Latinovits család egyébként kétségkívül dalmata eredetű, tehát egyike ama sok nemzetségnek, mely a török hódoltság korában, tehát a XVI. és XVII. században költözött be hazánkba. A családi tradíció különben a család korábbi sorsáról is tudni vél annyit, hogy a Latinovitsok a középkorban Kattaró¹⁾ előkelő nemzetségei közt foglaltak helyet, sőt a velencei köztársasággal való összeköttetések révén, az ottani nemesség sorába is felvétettek.²⁾

Bács megyébe a család a XVII. század vége felé költözött be azokkal a dalmatákkal, a kik e tájban a török uralom elől hazánk földjén kerestek menedéket. Első ismert ősök L. *Tadé* volt, a ki Baján telepedett le fiaival *Dániel* és *Istvánnal*. Taddé életviszonyairól mit sem tudunk, de bizonyosra vehető, hogy ő is katonáskodott s mint határőr a zentai csatában (1697) részt vett, mert ott volt az összes bácskai militia.³⁾

III.

A család nemességre emelése.

A Latinovits család minden valószínűség szerint a XVII. század folyamán, talán éppen az 1687. évi tömegesebb beköltözés alkalmával jött a Bácskaságra s Baján telepedett le. A

¹⁾ Nagy Iván: Magyarország családai VII k. 38. l. a család eredetét szintén Kattaró környékén keresi.

²⁾ Latinovits Géza: A katymári kastély cz. czikke a „Bácska“ 1894 évf.

³⁾ Bács-Bodrogh vm. Monografiája. I. k.

magyar nemesi rangra azonban csak a következő század elején, nevezetesen 1719-ben emelkedett. A nemesi rangot L. Taddé fiai *Dániel* és *István* testvérek hadi érdemeikért nyerték. A család ugyanis 1687-től fogva épp úgy, mint a bácskai összes dalmata és szerb családok, a tiszai és dunai határőrvidéken katonai szolgálatot teljesített, a török háborúban tevékeny részt vett, sőt hadi érdemei folytán tiszti rangra is emelkedett. A határőrség megszűnte után a család is polgári életre tért át és gazdasággal kezdett foglalkozni s a kir. kincstártól a Baja környékén fekvő óriási pusztákon vett bérbe kisebb-nagyobb területeket. A vagyonosodás alapját e bérletek vetették meg, mert L. Dániel és István 1715 körül már tetemes birtokkal rendelkeztek. Ugyan e tájban már egész Borsódot és Legyent birták haszonbérbe, s a midőn a kir. kincstár e nagyértékű pusztákat e tájban árúba bocsájtotta, az eddigi bérlők nem is mulasztották el a tulajdonjog megszerzése iránt is lépéseket tenni.

Előbb azonban a két testvér, mint volt katona s jelenleg polgár, az akkori szokás szerint nemességért folyamodott 1718-ban, s a folyamodványt, miután érdemeik közismertek voltak, Bács megye hatósága meleg pártolással terjesztette fel. III. Károly király méltányolva a Latinovitsok katonai szolgálatai közben szerzett bokros érdemeit, a nemességet L. *Dániel* és *István*-nak s utódainak Bécsben 1719. évi szept. 23-án kelt czímerlevelével meg is adta.¹⁾ A nemeslevél valószínűleg Bács megye ugyanazon évi közgyűlésében hirdettetett meg.²⁾

1) Királyi könyvek 126. l. Bácskai nemes családok 54. l. Az országos Levéltárban levő u. n. Királyi könyvek XXXIII. k. 4. lapján foglalt nemeslevél a család nevét hibásan „Latinovicz”-nak írja s nemességszerző gyanánt Istvánt és fiát (?) Dánielt említi.

2) Bácsmegye nemesi lajstromaiban a Latinovits család 1733-ban fordul első ízben elő (l. Monogr. II. 607.), tudvalevő azonban, hogy e lajstromok igen hiányosak. A meghirdetésnek minden esetre meg kellett történnie 1719 vagy legkésőbb 1720-ban, mert hazai közjogunk szerint az egy év leforgása alatt meg nem hirdettet nemeslevél érvényét veszítette.

IV.

Első birtokszerzemények. Borsód és Legyen.

A család eredetileg Baja vidékén lakván, első kisebb birtokai is itt voltak. Első nagyobb birtokszerzeménye már a XVIII. század elejére esik, a midőn L. *Dániel* és *István* Borsód és Legyen pusztákat vásárolták, melyekre később királyi adományt is nyertek.

Ezen birtokok ősi uradalmat képeztek, számos előkelő család kezén mentek át, mielőtt a Latinovits nemzetséghez kerültek. Így *Borsód*, mely már a legrégebb időkben Bodrogh vármegyéhez tartozott, 1330-ban említetik az okmányokban először Borsód-Szent-Lőrincz név alatt s ekkor már Becsey Imre¹⁾ birtokát képezte, a ki panaszt emelt az illetékes bíróságnál, hogy e birtokot tőle Koluti Tamás elfoglalta.²⁾ A vád azonban hamis volt és a vádló maga ítéltetett el Pál országbíró által. B.-Szent-Lőrincz részben Koluti Balyár fiáé: Batándé is volt, a mely őt örökségképen illette meg. Becsey Imre ez ellen is hasonló vádat emelt 1330-ban, mire az országbíró ez iránt Becseyt eskütételre szólítja fel és pedig szokás szerint a helyszínen. Miután pedig ő esküvel is bizonyítja, hogy Borsód az ő öröksége, Batándé pedig és fia János erőszakkal foglalták el, az országbíró erre 1332-ben e helységet Becseynek ítélte oda. I. Károly király 1334-ben ezen ítéletet átírta és megerősítette.

E helység neve ezután „B.-Szent-Lőrincz“ alakban nem igen fordul elő, hanem rendszeren csak Borsódnak iratik. 1342-ben a háj-szent-lőrinczi prépost a borsódi papot, Imrét erőszakkal elkergette plébániájáról és Borsódon, valamint a Becseyek Gara és Arany nevű szomszéd birtokain is erőszakoskodott. 1400-ban a bácsi káptalan a király rendeletére Becsey Töttös³⁾ Lászlót

1) B. Imre lévai várparancsnok, utóbb Bars megye főispánja volt. (I. gr. Zichy okmánytár II. 13.)

2) Iványi I.: Bács-B. m. Helynévtára I. 41.

3) B. Töttös kir. főajtónállómester, barsi és pilis-megyei főispán fia volt László, ki 1409 körül halt el. (Gr. Zichy okmánytár IV. 8.)

törvényesen beiktatta a különben már birtokában is volt Borsód helységbe. 1406-ban ismét csak Borsódnak iratik és Töttös László birtoka volt s meg is maradt a Becsey-család kezében egészen annak kihaltáig, a midőn a Kisvárday-család örökölte s birta a mohácsi vészig.¹⁾

A mohácsi vész előtt e régi helység nevével utoljára Bodrogh vármegye 1520. és 1521. évi dézsmalajstromában találkozzunk, a hol Borsód és Gara együtt vannak felsorolva. A török adókönyvek a bajai járásban sorolják fel Borsódot, és pedig 1580—82-ben 59 adózó házzal, 1590-ben pedig a zombori kerületben 60 házzal. Egy 1572. évi összeírás szerint Borsód pusztá volt, ekkor azonban már szerbek lakták. 1574-ben a Kisvárdayak, a Becseyek unokái, birtokaik elfoglalása ellen tiltakoznak, s azok között említetik : Borsód, Katymár, Gara, Arany stb. Gr. Esterházy Miklós nádor 1630 körül Kéry Jánosnak adományozta Borsódot. 1642-ben ugyanezen nádor Borsód, Legyen, Gara falvakat és Ivánka pusztát (Bács megyében) Aszalay István és Komjáthy Ábrahámnak adományozta. Ezek magtalan halála után gr. Wesselényi Ferencz nádor Borsód és Legyen birtokokat 1657. márcz. 15-én Földváry János és Mihálynak adományozta. 1658-ban ugyan ő Borsód egy másik részét, Tavankút és Roglaticza pusztákkal együtt, Serényi Pálnak adta. 1679-ben Borsód évi 12 frtot fizetett érseki harács czímén. 1699-ben Bács vármegye összeírásában Borsód is fel van sorolva 18 gazdával. 1697. jun. 7-én Földváry László Egerben eladta Borsódot báró Buttler János egri várparancsnoknak 200 magyar forintért, mely adásvételt a nádor 1699. decz. 5-én megerősített. Nem sokan lakták e tájban, mert 1714-ben Borsódon 1 biró és 13 adófizető volt; 1715-ben pedig csak 7 adófizető volt itten.²⁾

Az 1715-ik évben Buttler Lajos gróf³⁾ Bács vármegye párt-

1) U. o. és Dudás Gy.: A Becsey-család. Tört. Társ. Évk. XIII. évf. 64. l.

2) Iványi I.: Bács-B. m. Helynévtár i. h.

3) E németországi család a XVII. században jött hazánkba. Br. Buttler János egri

fogásába ajánlotta jobbágyait és alattvalóit Borsódon és Legyenen, a kik nemrég telepedtek itt meg, hogy a katonatartás terhe alól mentetnének fel.

1721-ben még a Buttler-család tulajdonaként szerepel Borsód és Legyen, de 1725. évi július 22-én a család eladta Hammerschmidt Jánosnak¹⁾ 5300 frtért.

1725. decz. 3-án Hammerschmidt örökáron eladta Borsód és Legyen birtokok fele részét Latinovits *Dániel*nek és *István*nak, a következő 1726. évben pedig másik felét is.

Ugyanők 1727. febr. 10-én e birtokokra nádori donációt nyertek,²⁾ s azokba a kalocsai káptalan által be is iktattattak.

A birtokbaiktatást L. István és Dániel utódai, névszerint L. Péter, Antal, Jakab, György és Lőrincz részére megerősítette és privilegiális alakban átírta Mária Terézia királynő 1747. évi jul. 14-én kelt oklevelével.³⁾

E puszta és Legyen iránt e tájban a család tagjai ismételen egyezkedtek és osztózkodtak. Így 1789-ben L. *József* osztózkodott anyjával L. *Péter* özvegyével. 1791-ben L. *János* és *József* új osztályt kötöttek özvegy édes anyjukkal. Midőn pedig anyjuk 1791. évi szeptemberben elhunyt, egymásközt egyezkedtek. Ugyanők 1797-ben decz. 14-én egész Borsód és Legyent újólag osztották fel egymásközt.⁴⁾

1781-ben Borsód puszta betelepítettén, községgé alakult.

A birtokbaiktatás ellen a gr. Czobor-család eleinte tiltakozott állítólag azért, mert valaha e puszták az ő tulajdonukhoz

várparancsnok fia Lajos grófi rangot nyert s 1715-ben honfűsített. Birtokai nagyobb részben Heves megyében voltak, később Torontálban Párdányt bírták, honnan a család „párdányi” előnevet viselt. E család ezen ága századunk első felében halt ki, (Nagy I. Magy. családai II. 275.) egyébként a család még most is virágzik.

¹⁾ A Hammerschmidt család, mint bácskai nemes, 1719-ben lett publikálva. H. Jánosnak fia Antal vármegyei másod alispán és 1729-ben országgyűlési követ volt. A család korán kihalt. (Dudás Gy.: Bácskai családok. 38. l.)

²⁾ Latinovits cs. levéltára

³⁾ Eredetije a család levéltárában.

⁴⁾ Eredeti osztálylevelek a cs. levéltárban.

tartoztak volna; de gr. Czobor József bajai földesúr a tiltakozást (1747.) visszavonta.

Borsódot és a hozzá tartozó Legyen pusztát a család békében birta egész a múlt század végéig, a midőn a kir. kinestár Borsód, Legyen és Kunbaja miatt pert indított, azt állítván, hogy azokat a nádor adományozta s így külön kir. adományra lett volna szükség. A nádor ugyanis 32 teleknél nagyobb birtokra nem adhatott a hazai közjog szerint donációt. A pert L. János és társai 1814—15-ben vitték s Kunbaját el is veszítették, Borsódot és Legyent pedig csak egyezség és újabb váltságösszeg lefizetése árán tarthatták meg.¹⁾ Mire a királyi adomány következett ugyanezen évben. Ugyanis 1815-ben L. János helytartósági kir. tanácsos (de Borsód et Katymár), kir. adományként nyerte Borsódot, melynek birtokába a kalocsai káptalan által 1816. okt. 1-én iktattatott.²⁾

Borsód pusztát, melynek határterülete 17,895 kis holdat tett ki,³⁾ a család 1781-ben telepítette be, de községgé csak a legújabb időben 1872-ben lett.⁴⁾

Borsód pusztával egyidejűleg került a család tulajdonába Legyen pusztája is. E pusztája hajdan községként szerepelt s valószínűleg azonos a mohácsi vész előtti Legyen, Lengyen vagy Lengyel faluval.⁵⁾

A török korszakban is mint lakott helység szerepelt Legyen. A defterek szerint 1590-ben a zombori kerülethez tartozott s 18 adózó házzal birt.⁶⁾

Később királyi adomány folytán a Horváth Milojkovics Miklós birtokába került. Ugyanis 1641-ből azt halljuk, hogy nevezett a bácsmegeyi Legyen, Gara és Katymár falvak, továbbá

1) Ezért méltán írta végrendeletében L. János, hogy e birtokokat tulajdonkép ő újból szerezte. (Ered. végrendelete Bács-B. vm. levéltárában.)

2) Latinovits cs. levéltára.

3) Bauer A.: Repert. Cottus Bach. i. h.

4) Iványi I.: Bács-B. vm. Helynévtára. I. 43. Fridrik T.: Bács-B. vm. leírása.

5) Csánki D.: Magyarország tört. földrajza. II. k.

6) Steltzer: Gesch. d. Bácska és Bács-B. vm. Monografiája I. k.

Máda, Ivánka, Tompa és Sebesity puszták birtokába lett bevezetve.¹⁾

Mivel a török területen levő bácskai birtokokat ekkoriban a kormányzat nem igen ismerte, talán tévedésből történt, hogy 1642-ben ugyancsak Legyen, Gara és Borsód birtokok Aszalay István és Komjáthy Ábrahámnak adattak, a mi ellen Mihojlovics tiltakozást jelentett be 1643-ban.

Aszalay halála után 1657-ben a nádor Legyent (Borsóddal együtt) bernátfalvi Földváry János- és Mihálynak adományozta.

1663-ban Bory Mihály, Dvornikovics Miklós és Szalatnyay Horváth György nyerték Legyent (Katymár és Gara helységekkel).

Iványi szerint 1737-ben egy 80 éves legyeni születésű katona azt állítá (bizonyos határügyben), hogy a török uralma alatt e helység egész Buda visszavételéig népes helység volt és Borsód felé a Kamenyák halom képezte a határt. Itt kellett egykor egy halva talált embert eltemetni és szokás szerint Legyen falunak 40 nagy garasnyi büntetést kellett a halottért a törököknek fizetni.²⁾

Legyen falu illetőleg ekkor már népes puszta, 1700-ban az Olber-féle összeírásban is szerepel. 1714-ben a falunak bírása és 22 (szláv nevű) adófizetője volt, de lakossága — Iványi szerint — 1720-ban átköltözött a tőszomszéd Rigyicza faluba és Legyen ettől fogva mai napig mint puszta szerepel; neve ekkoriban Rigyicza község nevéhez csatoltatott, melyet az 1740-es évek óta „Rigyicza másként Legyen“ névvel említenek a megyei iratok, a nép pedig közönségesen „Új-Legyen“-nek nevezett.³⁾

1700-ban br. Buttler János egri várparancsnok Földváry Lászlótól Legyent is megvásárolta s birtokba is iktattatott, bár ennek úgy a kalocsai érsekség, mint a budai kir. kamarai igazgatóság ellentmondott. 1721-ben is birtokában volt.

1725-ben gr. Buttler Lajostól a bácsmegyei másodalispán:

1) Pesty F. : Magyarország. Helynevei I. k. Iványi I. Helynévtár II. k. 150.

2) Iványi I.: Bács-Bodrogh vármegye Helynévtára. II. 151.

3) Iványi: i. m. II. 151.

Hammerschmidt Antal vette meg Legyent (és Borsódot) és már 1725. decz. hóban Latinovits Dániel és Istvánnak adta el e két pusztá felét, másik felét pedig a következő 1726. évben.

E pusztára kir. megerősítést L. Péter és rokonai 1747-ben nyertek s azóta folyton a család birtokát képezi, daczára, hogy 1744-ben a Földváryak tiltakoztak az ellen, hogy nagyatyjuk László e birtokot Buttlernek eladta.

1759-ben néhai Vahot Ádám özvegye Beky Zsófiának is volt valami része Legyen (és Borsód) pusztában, mert e jogáról L. Péter javára ekkor mondott le.¹⁾

A legújabb időben 1872-ben, midőn Borsód községgé alakult, Legyen mint „Ó-Legyen“ pusztá hozzá csatoltatott s közigazgatásilag ma is oda tartozik.²⁾

V.

Kunbaja, Madaras és Katymár birtoklásának története.

Mielőtt ezen birtokok megszerzésének fázisait ecsetelnők, talán nem érdektelen tudni, vajjon *Kunbaja*, *Madaras* és *Katymárnak* kik voltak előbbi földesurai? Mind a három helység szerepelt már a mohácsi vész előtt.

a) *Kunbaja* helység 1580—82-ben a szabadkai kerülethez tartozott, 27 házzal birt.³⁾

A török hódoltság után a kincstár birtokába került, melytől eleinte haszonbérbe birták a Latinovits, Gugánovits és Antunovits-családok, később 1745-ben pedig közösen megvásárolták s így ez évi szeptember 22-én gróf Pálffy János nádortól donációt nyertek.⁴⁾ Kunbaja egy része így került Latinovits *Péter*, *Antal*,

1) Pesty: Magy. Helynevei. I. 186. és Iványi: Bács-B. vm. Helynévtára. II. 151.

2) Borsód és Legyen birtoka 25623 holdat tett ki. (L. Bauer: Repert. C. Bäch et Bodrogh. i. h.)

3) Bács-Bodrogh vm. Monographia. I. 239.

4) Orsz. Levéltár. Dipl. 22,505. sz.

Jakab, György és Lőrincz kezére,¹⁾ a kiknek utódai egészen a jelen század elejéig birták Kunbaja megfelelő részét, azonban a kir. kincstár a családot és a társbirtokosokat már 1791-ben perrel támadtá meg, azt állítván, hogy e birtok tulajdonkép nádori donáció tárgyát nem képezhette, (mert nagyobb volt 32 teleknél,²⁾ a család pedig a szükséges kir. donáció kieszközlését elmulasztotta.³⁾ A pert, mely 1815-ig folyt, a Latinovits, Guggánovits és Antunovits-családok elvesztették s Kunbaja a kir. kincstárra háramlott vissza, melytől almási Rudics Máté vásárolta meg, a ki arra kir. adományt is kapott.

b) *Madaras* helység hajdan a Kunsághoz tartozott s már 1377-ben említetik. A mohácsi vész előtt különben a Kállay-család birtoka is volt, kiktől Ozorai Pipó temesi főispán elfoglalta. Ozorai 1410—11-ben említetik mint e hely birtokosa. 1439-ben Madaras is Hunyadi János birtokába került mint Bodrogh megyei helység, kitől utóbb ennek özvegye, majd Mátyás király adománya folytán Corvin János, ennek halála után enyingi Török Imre szabadkai várúr örökölte s birta a mohácsi vészig.⁴⁾

1514-ben a pórlázadás leveretése után Bornemisza János vezér hadaival Madarasnál táborozott Verancsics szerint.⁵⁾

A török hódoltság alatt a szabadkai kerülethez tartozott Madaras s 1580—82-ben 44 adózó házzal birt.

1663-ban nádori adomány folytán Bory Mihály és társai birtokába került.

1679-ben a kalocsai érseknek 5 frt dézsmaváltságot fizetett e község.

A török korszak vége felé elpusztult, mert az 1697-iki

¹⁾ A beiktatást a kalocsai káptalan 1746. évi január 2-án végezte. (Eredetije Latinovits-család levéltárában.)

²⁾ E puszta egész területe 16,131 kis holdat tett ki. (Bauer A.: Repert. Cottus Bäch i. h.)

³⁾ U. o. A kir. ügyészség már 1788. augusztus 28-án tett lépést az iránt, hogy Kunbaja a kincstárnak adassék vissza.

⁴⁾ Iványi i. m. II. 152. Csánki i. m. II. k.

⁵⁾ Összes művei. II. 11.

összeírás szerint már mint pusztá említették 1200 hold szántóval erdő nélkül, 1700-ban is így említették.

A kincstár birtokába jutva, a török hódoltság után herceg Eszterházy Pál 1712. augusztus 1-én kelt nádori adományával e pusztá Osztroziczky János és fia Imre megyei főjegyző birtokába került.¹⁾

1743-ban telepíteni kezdték.

E tájban az Osztroziczky-család 17,000 frton zálogba adta e pusztát Latinovits Péter bácsmegyei alispánnak. Utóbb még 6000 frtot ráfizetve, Latinovits *Péter* és neje megvásárolták e birtokot s 1751. évi augusztus 24-én kir. adományt is nyertek. A birtokbaiktatás 1752. június 5-én történt.²⁾ Határterülete 19,888 kis holdat tett ki.³⁾

Madaras ettől fogva állandóan Latinovits birtok. 1786-ban még pusztá volt s zomboriak bérelték. Telepítése azonban 1787-ben már be volt fejezve, mert ez évből már önálló pecsétjét is ismerjük: „Sig. poss. Madaras“ felírással.⁴⁾

1817-ben özv. L. *Antónia* (József neje) felségfolyamodványt adott be e birtok felosztása iránt.

1820-ban a család ennek folytán e birtok felosztását tervezte, miből tetemes viszály keletkezett. Ez évi szeptember 1-én kelt királyi rendelet a birtok felosztásáról információt kért. Az ügy utóbb egyezség folytán választott bíróság döntése alá került s az osztály november 29-én L. József és ifj. L. József özvegye közt tényleg megtörtént.⁵⁾

c) *Katymár* helység a XIV. században a Becsey-család birtokaihoz tartozott. 1388-ban említették „Kachmár“ alakban. E család birtoka is maradt egészen a mohácsi vészig, illetőleg 1495-ig, midőn Becsey Lászlóval a nemzetség kihalt s birtokai

1) Orsz. Levéltár. Kincst. oszt. I. Dudás: Bácskai nemes családok. 67. l.

2) Eredeti iratok a család levéltárában.

3) Bauer A.: Repert. Cottus Bách i. h.

4) Iványi: Helynévtár II. 154.

5) Eredeti iratok a család levéltárában.

a Kisvárdai-családra szállott át, a kik azonban a bekövetkezett török háborúk folytán itt birtokaikat csakhamar elvesztették.¹⁾

A török korszakban, mint a zombori kerület helysége 1590-ben említetik, a midőn 22 adózó házzal birt.²⁾

A török hódoltság megszűnte után a kir. kincstár birtokába került e puszta, melytől 1800-ban Latinovits János és József vásárolták meg. Donátiót ugyanezen évben június 12-én nyertek „katymári“ előnévvel.³⁾

Katymár egyik legszebb birtokává lett a családnak, gazdasági berendezését mintaszerűvé tette L. János utóda: Sándor, a ki ugyanitt kiválóan díszes és nagy kastélyt épített, melyben a családnak mintegy 14,000 kötetből álló könyvtára őriztetik. A kastélyt tulajdonkép L. Illés emelte, vagyis ő fejezte be a megkezdett építkezést, melyet anyja, özv. L. Sándorné (szül. báró Geramb) kezdett meg.

Katymár puszta terjedelme 19,210 holdat tett ki.⁴⁾

VI.

A család története 1719—1848-ig,^{*)} illetve napjainkig.

A Latinovits-család hiteles és levéltári adatokon nyugvó története a XVIII. század elejével kezdődik. Kik voltak a L. Tádénak szülői, nem tudjuk. Az sem bizonyos, vajjon Tádé szülei költöztek-e be Dalmáciából. Tádé tehát a magyarországi őse a családnak s róla annyit tudunk, hogy katona volt s a XVIII.

1) Bács-Bodrogh vm. tört. társ. Évk. XIII. évf. 66. l. Csánki: Magyarorsz. tört. földrajza. II. k.

2) Bács-Bodrogh vm. Monographia. I. 235.

3) Siebmacher: Ung. Adel. III. 360. Királyi könyvek 126. l.

4) Bauer A.: Repert. Cottus Bäch i. h.

*) Források: A L.-család levéltára (Nemzeti Múzeum), Bács-Bodrogh vm. levéltára (Zombor.) Nagy I.: Magyarország családai VII. k. 38. stb. l. Királyi könyvek 126. l. Siebmacher: Ungarischer Adel III. k. 360. l.

század elején Baján halt meg. Két fia *István* és *Dániel* szintén katonák, majd birtokosok 1719-ben szerzik a nemességet, 1725—26-ban pedig ők vásárolták Hammerschmidtől Borsód és Legyen pusztákat, melyekre nézve 1727-ben nádori adományt nyertek.

A testvérek közül az idősebb L. *István* volt, a kinek négy fiú gyermeke: *Jakab*, *György*, *Lőrincz* és *Antal* maradt. Az ifjabbik Dániel egy fia *Péter* és egy leánya *Anna* említetnek.

L. István és Dániel az 1730-as években haltak el s utódaik közül L. *Péter* 1736-ban a részbirtokára (Borsódon és Legyenen) külön nádori adományt, ugyanő és unokatestvérei: L. Antal, Jakab, György és Lőrincz 1747. július 14-én királyi adományt nyertek birtokaikra. Ugyanők ez évi október 29-én kelt királyi oklevéllel a „borsódi“ előnevet nyerték.¹⁾

A család e tájban újabb birtokot is szerzett, mely egyszersmind utolsó az egész nemzetséggel közös vagyonban. Kunbaja pusztát a család $\frac{1}{3}$ -ad részben régebb idő óta bérben bírta a kincstártól, midőn pedig e birtok eladásra került, L. Péter és unokatestvérei siettek azt magukhoz váltani. Az erre vonatkozó nádori adománylevél részükre 1745. november 22-én adatott ki.²⁾

A család eddig szerzett birtokait a néhai István és Dániel leszármazó utódaiból keletkezett két ág között két egyenlő arányban megosztván, innen kezdve a két ágazat története külön irányt nyert.

A Dániel-ág első és legjelesebb tagja L. *Péter*, a ki mint fentebb láttuk, még részt vett unokatestvérei birtokszerzeményében. Ő mindenestre egyike az egész nemzetség legtehetségesebb s jelesebb tagjainak s első azok között, a kik nemcsak magán, hanem a közélet terén is kitűntek s szerepet játszottak. A század elején született s mint atyjának egyetlen fiú gyermeke, kiváló nevelésben részesült. Eleinte gazdasággal foglalkozott,³⁾

¹⁾ Eredetije a család levéltárában.

²⁾ Eredetije a család levéltárában.

³⁾ Mint megyei nagybirtokos az 1741. évi nemesi fölkelés alkalmával 1 lovast állított a megyei hadba. (M. jkv.)

megszerezte 1736-ban a birtokaira vonatkozó nádori, majd 1747-ben a királyi donációt s a „borsódi“ előnevet, előbb pedig már (1745.) ugyancsak ő szerezte unokatestvéreivel együttesen a kunbajai családi közös birtokot.

Azután a közpályán látjuk szerepelni. 1748. évi április 29-én Bácsmegeye másodalispánjává választotta s az 1752. évi július 27-én tartott megyei tisztújításkor ismét ő lett másodalispán. 1759. június 19-én a megye első alispánjává lett, újból megválasztatott 1765. június 1-én s innen fogva egész haláláig (1773.) a megye első alispánjaként szerepelt.¹⁾ A közügyek terén szerzett érdemeit Mária Terézia királynő a kir. tanácsosi cím adományozása által jutalmazta.

Mint jó gazda, vagyonát is tetemesen gyarapította az által, hogy Madaras pusztát²⁾ az Osztroiczky-családtól előbb 17,000 frtért zálogba, utóbb pedig 1751-ben 6000 frt ráfizetés mellett örök áron megvette. E birtokra a kir. adományt Mária Terézia királynő ugyanezen év augusztus 24-én adta meg s az ünnepélyes beiktatás 1752. június 5-én a kalocsai káptalan útján történt.³⁾

L. Péter két ízben nősült. Első neje Rőtth Teréz volt, a kitől *István* nevű fia született; második neje báró Bernyákovics Anna,⁴⁾ a kitől *János, József, Péter* nevű fiai és *Anna* (férj. bonyhádi Kliégl Sándorné) születtek. Három háza volt Baján. Örökös misékre a kalocsai káptalannak 1000 frt alapítványt tett. Meghalt Pesten 1779-ben. Özvegye Pesten 1789-ben hunyt el.

Fiai közül a legidősebb *István* (szül. 1740.) a közpályán

1) Megyeiülési ered. jegyzőkönyvek. (Bács-Bodrogh vm. levéltár.)

2) E pusztá területé 9000 hold. (Bauer: Repert. Cottus Bäch.)

3) Eredeti iratok a család levéltárában.

4) E horvátországi származású család nálunk utóbb Bernáthfy néven szerepelt. Bácsmegeyében „olováci“ B. János 1730-ban vétetett fel a nemesi lajstromba. B. Antal és József 1812-ben 1000 frtot adtak a Ludoviceumra. Ez utóbbi hittudor, kalocsai kanonok, bácsi főesperes, bajai plébános, utóbb pedig (1825.) nagyvárad kanonok volt. (Nagy l.: Magyarország családai II. 32. Dudás: Bácskai nemes családok 59. l.)

A bárói rangot Nagy szerint a jelen, Siebmacher szerint pedig még a múlt században nyerte a család. (Siebmacher: Wappenbuch.-I. 59.)

nem működött,¹⁾ hanem gazdálkodással foglalkozott. Neje volt Rehm Anna, a kitől József nevű egyetlen fia született. Meghalt 1789-ben.

Második fia volt L. *János*, a ki atyjának szellemét örökölte s egyike lőn a család legjelesebb tagjainak. 1770-ben ügyvédi oklevelet szerzett. Korán lépett a vármegye szolgálatába s 1786. július 1-én első alispán lett, mely állását egész 1789-ig megtartotta. Nehéz feladat hárult vállaira, mert a II. József császár által behozott újításokat neki kellett a megyében keresztül vinnie. Az abszolút korszak megszűnte után, az 1791. évi országgyűlésen Bácsmegyét képviselte, utóbb helytartósági tanácsos és a Szent István-rend lovagja lett. Ő szerezte *József* testvérével együttesen Katymár birtokot, melyre a királyi adományt 1800. évi június 12-én nyerték „katymári“ előnévvel, ő rendezte Borsód és Legyen ügyét a kincstárral, minek folytán e birtokokra 1816-ban új donációt nyert. 1812-ben a Ludoviceumra 1000 frtot adományozott.²⁾ Meghalt 1823. február 21-én 77 éves korában mint nőtelen.

Testvérei közül L. *József* 1797-ben, majd 1801-ben megyei főszolgabíróvá választatott, utóbb kir. tanácsos és alispán, részt vesz Katymár megszerzésében (1800.) és Borsód donációjának kieszközlésében, ugyanő mint királyi ember (homo regius) szerepelt 1803-ban az almási közbirtokos : Rudits, Antunovits és Koronay-család birtokbaiktatásánál ; L. *Péter* pedig 1791. tb. esküdt, utóbb táblabíró volt. Józsefnek neje Ruyz Erzsébet volt,³⁾ a kitől Sándor nevű fia és három leánygyermek maradt ; Péternek neje csalmi Jankovics Teréz volt, a kitől csupán egy

1) 1761-ben olasz földön járt és Rómában tartózkodott.

2) 1812. évi II. t. cz. Corp. Jur. Hung. II. 278.

3) A Ruyz de Roxos régi spanyol eredetű családból származik. Úgy tudjuk, hogy a Latinovits-család alapítványa, melyet jelenleg a vallás- és közoktatásügyi miniszterium kezel, szintén L. Józseftől ered. Ezen alapítvány kamatait a család és esetleg a legközelebbi rokonok középiskolába járó fiai kapják. Az ösztöndíj évi összege 150 frt. Az adományozási jog a család legidősebb tagjának van fentartva.

leánya született: Krisztina, a ki Gencsy László borsodmegyei alispánhoz ment nőül.

Mielőtt a Dániel-ág történetét tovább folytatnók, egy pillantást kell vetnünk az István-ág szereplésére is. Említettük fentebb, hogy L. *Istvánnak* négy fia miképen szerezte L. Péterrel a közös birtokokat s hogy ők is külön-külön ágazatokat alapítottak. Ezen ágazatok közül legkorábban halt ki a harmadik testvérnek, *Lőrincznek* ága, a kinek hasonnevű fia után két fiunokája közül L. *Alajos* cs. kir. főhadnagy, L. *Fülöp* pedig 1809-ben megyei hadi pénztáros, 1811-ben adószedő s tb. táblabíró volt. Fülöp fia: *Károly* gyermektelenül halt el.

L. István legidősebb fia: *Jakab* volt,¹⁾ a kinek két fia közül *Miklós* a közpályán tevékeny működést fejtett ki. Előbb megyei főszolgabíró volt s mint ilyen, 1786-ban Zombor városában a lakosság között kitört viszály alkalmából mint kir. biztos működött, 1720-ban pedig országgyűlési követ volt Bács megye részéről. Négy fia maradt: *Benjamin*,²⁾ *Dávid*, *Gedeon* és *Sámuel*, a kik mind előkelő szerepet töltöttek be. Így *Benjamin* 1809-ben megyei másodaljegyző, 1811-ben első aljegyző lett, 1825. aug. 25-én pedig Bács megye főjegyzővé választatván, e hivatalát egészen 1838-ig megtartotta. Másik fia *Dávid* a katonai pályára lépett s mint huszárkapitány szerepelt. Utóbb megyei táblabíró is volt. *Sámuel* szintén katona, cs. kir. huszárfőhadnagy volt s a megye 1845-ben tb. táblabíróvá választotta.

Jakab II-ik fia *Péter* volt, a kinek két fia: *Adalbert* és *Jakab* magtalanul haltak el.

L. Benjamin egyetlen fia: *Móricz* volt, egyike ezen ág legjelesebb tagjainak. Előbb megyei szolgabíró, 1845-ben táblabíró, 1861-ben már alispánjelölt, 1863-ban első alispán. Két fia maradt: *Dezső* és *László*.³⁾

¹⁾ L. Jakab és testvérei Antal és György az 1741. évi nemesi felkelés alkalmával 2 lovast küldtek hadba saját költségükön. (Várm. jkv)

²⁾ Bács-Bodrogh vármegye főszolgabírája volt.

³⁾ L. László földbirtokos Szathmár vm. Endréd községében, később Szathmár vm. Nagy-Károlyi járásában főszolgabíró, neje szül. reszegei Pasztrabszky Irma.

L. *Gedeonnak* fiai : *György*, *Lázár*, *Sándor* és *Béla* voltak.

L. György 1848-ban előkelő szerepet játszott a szabadságharcban. Önkéntesen belépván, csakhamar hadnagy lett, több csatában kitüntetve magát, egész az alezredességig vitte. Komáromban Klapka tábornok hadsegéde. Budapesten előkelő szerepet vitt a társadalmi életben. Szép megjelenésű, finom modorú úri ember lévén, mindenfelé kedvelték őt.

Önkezével vetett véget életének Bécsben a 70-es évek kezdetén.

Neje, szül. Nagy Szidónia, Helmeczy Mihály kiváló tudósunk unokahuga. Egyetlen fiúk, *Mihály*, szül. 1854-ben, mérnök, jelenleg Hajdú vármegye államépítészeti hivatalának főnöke. Leányuk Ilona, férjhez ment Csernovits Diodorhoz, később neje gróf Bethlen Istvánnak.

L. Gedeon második fia *Lázár*, 1848-ban huszárfőhadnagy, az isaszeghi ütközetben kitűnt rettenthetlen bátorsága és elszántsága miatt, ezért a hadi díszítménnyel lett kitüntetve.

Harmadik fiú *Sándor*, 1848-ban hadnagy. Péterváradon Perczel Miklós ezredes hadsegéde.

Negyedik fia *Béla*, cs. és kir. huszárfőhadnagy, később a cs. és kir. lovas-testőrséghez került, innét a m. kir. honvéd-huszárokhoz mint kapitány; szerencsétlen esés következtében 1890-ben elhunyt. Neje szül. Mülhens Julia.

L. Gedeonnak leányai : *Hermine*, virágzó szépségű hölgy, alig 24 éves korában végett vetett életének.

Judithe, férjhez ment L. Illéshez; női erényekben tündöklő, fenkölt szellemű úri hölgy, elhunyt 1897-ben.

Berta, férjhez ment Limpeus Gusztáv cs. és kir. uhlánus ezredeshez.

L. Möricznek Róza nevű leánya is volt, ki férjhez ment orezii Orezy Gyulához.

L. Lászlónak öt leánya maradt, fiú nem lévén, ez ág kihalt.

L. Gedeon, megyei ügyész, 1825-től táblabíró, neje szül. ozdolai Gábry Klára.

Corinne, férje danröedti Demelie Fedor cs. és kir. udvari tanácsos.

L. István második fia: *György* volt, a ki után 5 fiú gyermek maradt. Ezek közül a legidősebb s egyúttal legjelesebb *Tádé* volt, a ki a közpályán csakhamar kitűnt. 1781-től már főszolgabíróként szerepelt, 1797. jan. 23-án Bács megye másod alispánjává választatott, mely állásában 1801-ig maradt. Utóbb táblabíró. Egy fia maradt: *Szaniszló*, a ki 1811-ben megyei esküdt, 1825-től fogva pedig táblabíró volt.¹⁾ Fiai: *Zsigmond* főszolgabíró és 1849-ben másod alispán, *László* cs. kir. huszár főhadnagy, 1845-ben tb. táblabíró, utód nélkül halt el, kivált azonban közülök *Vincze*, a ki két ízben (1861. és 1867-ben) is országgyűlési képviselőként szerepel.²⁾ A negyedik testvér: *Elek* cs. és kir. huszár főhadnagy.

L. György második fia *Antal* megyei szolgabíró, 1825-ben táblabíró, kinek három gyermeke: *János* megyei alügyész és *Imre* 1825-ben tb. aljegyző, 1828-ban adószedő, 1832-től táblabíró, magtalanul haltak el, *Ferencz* 1828-tól megyei esküdt után egy fiú: *Gyula* maradt.³⁾

¹⁾ L. Szaniszló László fia később a magyar gardához került és itt önkezével oltá ki életét. L. Szaniszló leányai: Hermine első férje Latinovits Károly, később férjhez ment bonyhádi Perczel Miklós ezredeshez. A számkivetést férjével hűségesen megosztá, előbb Kintohóban, majd Amerika Dovenport városában éltek majdnem 15 évig. — Jusztime férje Nyers Lajos curiai bíró. — Róza férjhez ment Papp Zsigmondhoz. — Flóra férje Greguss Zsigmond.

L. Vincze fiai: Szaniszló, Zombor város tanácsnoka, tehetséges költő, versei közkedveltségűek. — Géza okl. gyógyszerész. — László főgymn. tanuló. — Leánya: Róza férjhez ment Requinyi Atilla gyógyszerészhez.

L. Zsigmondnak két leánya volt, egyik Izaura férjhez ment ifj. bonyhádi Perczel Miklóshoz, a másik Klára pacséri Szucsich Károlyhoz, — fiú nem maradván, ez ág kihalt.

²⁾ Bács megye 1861. február 7-iki közgyűlésében ő indítványozta a nevezetes feliratot a királyhoz, mely szerint a megye szorosán ragaszkodik az 1848-iki törvényekhez. (Bács-Bodrogh m. Monogr. I. 613.)

³⁾ L. Gyula megyei esküdt, 1870-től fogva főszolgabíró.

L. Ferencznek leánya Róza férjhez ment kardosovszki Kardos Ferenczhez.

L. Mátyásnak leánya férjhez ment ozdolai Gábry Károlyhoz.

L. Sámuel leányai: Flóra férjhez ment Jankovich Gyula curiai bíróhoz. Katicza férje Czintula Imre földbirtokos.

L. Sámuel fia Istvánnak neje Mészáros Róza, egy fia maradt László, ki nyomtalanul eltűnt.

A harmadik fiú: *Simon* fia *József* a nemesi felkelő seregben 1809. hadnagy, megyei főszolgabíró (1809—1811-ben) magtalanul halt el. A negyedik fiú: *János*nak fia *Mátyás*, ennek fia *Sámuel*, fiai: *Máté*, *László* és *István* voltak. Az ötödik fiú *István*, kinek fiai *György* és *Lajos* utódok nélkül haltak el.

Az István-ágbeli negyedik és utolsó fiú: *Antal* volt, a ki szintén terjedelmes családot alapított. Négy fia volt: *István*, *Máté*, *Bertalan* és *Péter*. Ezek közül *Máté* magtalanul halt el: Istvánnak két fia volt: *Péter* megyei esküdt, a kinek fia: *István* 1811-ben megyei aljegyző lőn; továbbá *Tamás*, a kinek utódai nem maradtak. Bertalannak három fia: *Mihály*, *Antal* és *György* volt. Ezek közül *Mihálynak* szintén három gyermeke: *Fábián*,¹⁾ *József* és *Gáspár* maradt. *Antal* közhivatalt viselt, 1791-ben tb., 1801-ben és 1809-ben rendes megyei esküdt volt. *György* 1801-ben megyei csendbiztos, 1809-ben magazinális biztos lett, újra megválasztatott 1811-ben. Ennek egyetlen fia *Miksa* 1832-ben megyei esküdt, utóbb szolgabíró, majd 1845-től táblabíróként szerepelt. *Miksának* két fia maradt: *Gábor*, borsódi és később vaskúti plébános, utóbb kalocsai kanonok, szent-jobbi valóságos apát és címzetes püspök († 1897-ben), továbbá *János*.²⁾

L. Antal negyedik fiának *Péternek* két fia volt: *János*, 1809-iki nemesi felkelésben főhadnagy és *Tádé*, kik közül az utóbbi utódok nélkül halt el. *János* azonban jeles család fejévé lőn, mert három fia maradt, a kik közül *Bertalan* 1809-ben a bács megyei nemesi felkelő sereg hadnagya, *Alajos* megyei aljegyző magtalanul haltak el, a harmadik fiú: *Károly* megyénk történetében kiváló szerepet játszott. Ő 1825-ben aljegyző, 1828-ban főszolgabíró és táblabíró volt, 1832-től 1842-ig pedig főjegyző. Ekkor a megye másod alispánjává választatott, egészen

1) L. Fábiánnak két fia volt, egyik *Lajos* megyei útibiztos, ennek gyermekei *Lajos*, *Imre* és *Róza*.

L. Fábiánnak második fia *János*, ügyvéd, vármegyei tb. főügyész.

2) L. *Gábor* három ízben képviselte Baja városát az országgyűlésen, ennek testvére *János* vármegyei főpénztárnok, neje szül. *Bogor Irén*; egyetlen leányuk maradt *Mária*, Deák *Zsigmond* főszolgabíró neje.

1849-ig megmaradt.¹⁾ Közben 1844-ben országgyűlési követ, 1849. aug. 16-tól okt. 10-ig Bács megye es. kormánybiztosa volt.²⁾ Két fia maradt: *Leó* és *Jenő*.

L. Leó neje Nagy Irén; első fia *Károly* m. kir. honvédszár főhadnagy neje br. Bothmer Olga. Második fia *Kálmán* Amerikában él, mint gyártulajdonos. Leó leánya: *Olga*, férjhez ment Girardi József bécsi színművészhez.

L. Károly második fia *Jenő*, kalandos életet élt. Miksa császár expedíciójában részt vett mint főhadnagy, Miksa császár szerencsétlen halála után künn élt Mexikóban. Majd hazatérve, a honvédség szervezése alkalmával huszár főhadnagy lett. Ezt is megúnva kiment Konstantinápolyba, hol 1871-ben főbelötte magát.

L. Károly leánya *Hermine* férjhez ment gr. Schmiedegg Jánoshoz.

Cornélia férjhez ment Springer angol zeneművészhez, Londonban.

Lilla fiatal korában elhunyt.

Az István-ágbeli nemzetségnek ezek voltak leszármazói, s miután ezeket itt röviden ismertettük, a család származás történetének befejezéseül visszatérhetünk a Dániel-ág hátralevő tagjainak elsorolásához.

Említve volt fentebb, hogy L. Péter *István* nevű legidősebb fiának egy gyermeke maradt: *József*. Ez 1769-ben született, gazdálkodással foglalkozott, bár 1797-től megyei táblabíró is volt. A Ludoviceumra 500 frtot adományozott.³⁾ 1809-ben halt el. Nejétől pacséri Ódry Antóniától egy fia és egy leánya maradt. Fia *Lajos* (szül. 1805.) a közpályán működött, 1828-ban megyei

1) 1846-ban a Tiszaszabályozás ügyében gróf Széchenyi István által tartott értekezletre az ő elnöklete alatt ment Bács megye küldöttsége Szegedre. (Monogr. I. 515.)

2) Kormánybiztosi működésnek részleteit l. Bács-B. vm. monogr. I. 567—569. l.

3) Corp. Jur. Hung. II. 278.

aljegyző, 1832-ben táblabíró lett. 1847-ben Bács megyét képviselte az országgyűlésen. Nejétől sárdi Somsich Máriától született gyermekei *Ödön*¹⁾ cs. kir. kamarás, uhlánus kapitány (neje gr. Attems Mária); *Albin*²⁾ jelenleg is megyei nagybirtokos (Gráciban), továbbá *Ilona* (†) és *Irma*.

L. *Albin* cs. és kir. aranykulcsos, arany sarkantyús vitéz, neje alsószopori Nagy Regina.

L. *Ödön* leánya Mária, férjhez ment br. Boxberg cs. és kir. uhlánus főhadnagyhoz.

L. *Lajos* leánya Irma, férjhez ment németújvári gróf Batthyányi László cs. és kir. kamaráshoz.

L. Lajos másik leánya Ilona, fiatal korában elhunyt.

L. Lajosnak nővére *Jozefa* volt, a ki ferisanczai Mihálovics Mihály cs. kir. főhadnagyhoz ment nőül.

Az ugyancsak fentebb említett Péternek fia József, kinek mint láttuk, egy fiú gyermeke: *Sándor* és három leánya: *Anna* férj. szentgyörgyi Horváth János cs. kir. kamarásné, *Karolina* férj. Swiha cs. kir. huszár kapitányné és *Mária* férj. De Pauli báróné voltak.

L. Sándor kiváló műveltségű férfiú volt. 1811-ben megyei al-, utóbb pedig fősolgabíró, majd táblabíróként szerepelt. Utóbb kizárólag gazdasággal foglalkozott.

A család számos tagjai között egyedül ő az, a kinek vagyonáról részletes adatok maradtak fenn. Bács-Bodrogh megye levéltárában található ugyanis vagyonának 1832. szept. 12-én kelt összeírása és becslése. E szerint Katymáron 3272 hold, Madarason 170 telek és 92 hold, Borsódon 4333 hold, Legyenen 1321 hold földje volt. L. Sándornak, mely az épületek, úrbéri jövedelmek és gazdasági beruházással együtt akkori pénzben összesen 3.089,085 frt 19 krra becsültetett.³⁾

¹⁾ Elhunyt 1858-ban.

²⁾ Szül. 1846.

³⁾ Tört. Társ. Évkönyv XIII. évf. 172—174. l.

Neje br. Geramb Etel¹⁾ volt, a kitől *János* és *Illés* nevű fiai származtak. János kir. tanácsos, a Lipót-rend lovagja, neje Pilaszánovits Flóra, jelenleg is élő két fia: *János*,²⁾ továbbá *Frigyes*,³⁾ megyei nagybirtokosok.

L. János a közéletben kiváló szerepet visz, a főrendiház jegyzője. A magyar szent korona orsz. öröskereszt-egyletének igazgatója; az e téren kifejtett tevékenysége elismerésül Ő Felsege a Lipót-renddel tünteté ki 1898-ban. Neje szül. hidvéghi Mikó Mária. Két gyermeke van: ifj. *János* és *Mária*.

L. Frigyes kiválóan képzett és tudományos műveltségű férfi. A közéletben nem vesz részt, inkább a gazdasággal és jogi tanulmányokkal foglalkozik. Gyermekei: *József*, *Endre* és *Flóra*.

L. Sándor második fia *Illés*, ki eleinte a katonai pályán működött s cs. kir. huszár főhadnagy volt, rendkívül nagy műveltségű és képzett férfi, ki katymári kastélyában nagy könyvtárt alapított. A közéletben nem szerepelt, kizárólag tudományokkal foglalkozott. Gyermekeit kiváló gondos nevelésben részesíté, úgyszólván családjának szentelte egész életét; elhunyt 1886-ban.

L. János leányai: *Flóra* férjhez ment ezabaji Horváth Béla m. kir. honvéd ezredeshez. *Malvin* férjezett ebeczki Blaskovits Sándorné. *Iрма* és *Ella* fiatal korukban húnytak el. *Emma* férjhez ment nemes-militicsi Kuluncsits Viktorhoz.

L. Illés fia *Ernö*, több ízben orsz. képviselő (szül. 1854.), neje szül. Karlovszky Valerie, házasságukból egy fiú származott, *József*.

¹⁾ A Geramb francia eredetű család a XVIII. században költözött hazánkba. Magyar nemességet G. Farkas és testvére János III. Ferdinánd királytól 1647. évi június 15-én nyertek. 1770-ben a család római szent birodalmi lovagi rangra emeltetett. A család tagjai jobbára katonatisztek és bányahivatalnokok voltak. (L. Nagy I.: Iván i. m. IV. 366.)

A bárói méltóságot I. Ferencz király G. Károlynak és testvérének Gottliebnek 1817. január 22-én kelt oklevelével adományozta, czimerüket pedig tetemesen megbővítette. (Siebmacher: Wappenbuch. Ungar. Adel II. 195. taf. 155)

²⁾ Született 1846-ban.

³⁾ Született 1849. Neje földéaki Návay Jolán.

Illés második fia *Pál* (szül. 1856.), neje szül. Cholonicvszky Jeanette, gyermekeik: ifj. *Pál*, *Márius*, *József*, *Ilona*, *Margit*. Nevezett Pál Illés fia a közéletben tevékeny részt vesz, különösen a közgazdasági téren nagy tevékenységet fejt ki. Az országgyűlésen több ízben hatásos beszédeket tartott.

Harmadik fia *Géza* (szül. 1864. Budapesten). Tartalékos cs. kir. huszár hadnagy. Jeles útirajz író, megyei tb. főjegyző, a Bács-Bodrogh megyei tört. társ. alelnöke, orsz. képviselő stb. Nagy utazásokat tett Európa, Ázsia és Afrikában. A magyar szent korona orsz. vereskereszt-egyletnél kiváló működést fejt ki, érdemei elismeréséül a fővédnök-helyettes, Lajos Viktor főherczeg, főmegbizottá és adlátusává nevezte ki.

L. Illés első leánya *Eugénia* 1873-ban önkezével oltá ki ifjú életét. *Margit* férje nagybányai Horthy István cs. kir. huszár kapitány.

VII.

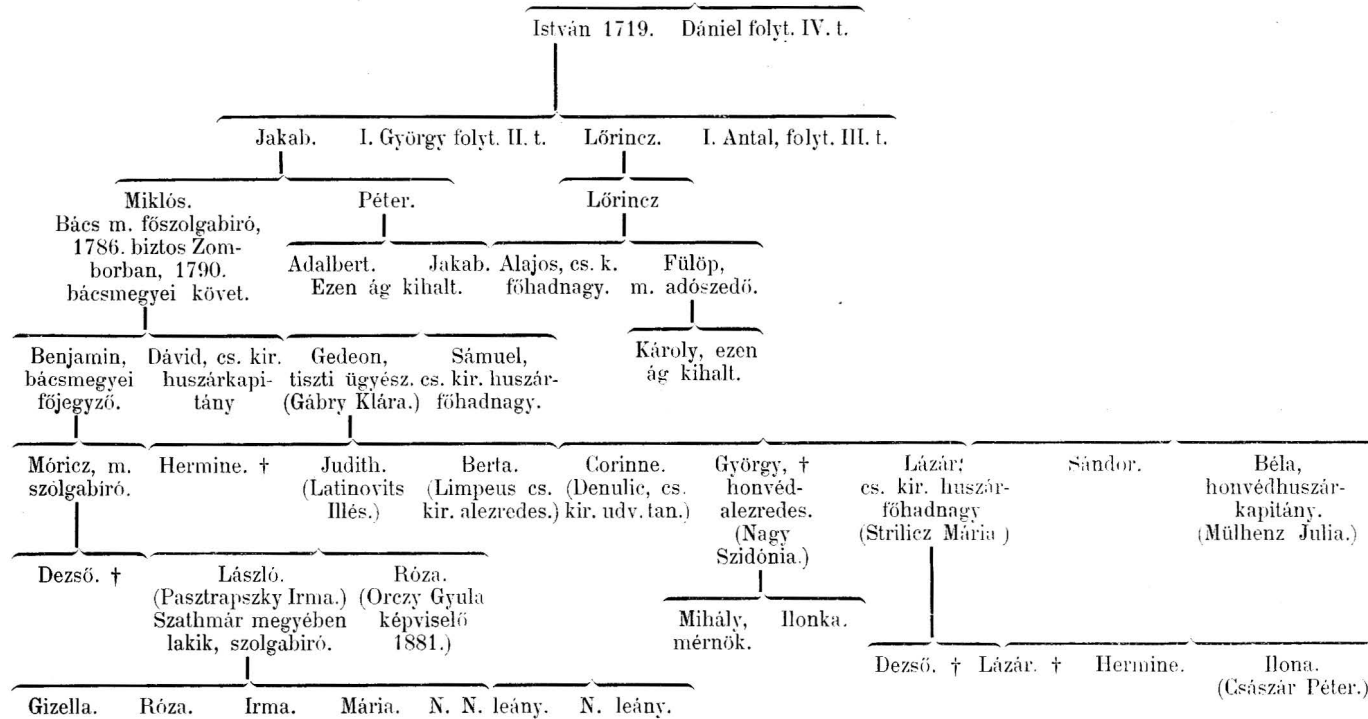
A család genealogiája.

A levéltári adatok hézagossága számos hazai családnak genealogiáját teszi ingataggá, a Latinovits-család azonban azon szerencsés helyzetben van, hogy ide vonatkozó levéltári adatai pontosan fenmaradtak s a leszármazási tábla összeállítása — legalább a fiú-ágot illetőleg — nem ütközik nehézségekbe. A genealogiai ősoket e családnál a nemességszerzők t. i. Latinovits *Dániel* és *István* képezik, a kik testvérek voltak. Ezekről a leszármazást a következő genealogiai táblák (I—IV.) tüntetik elő:

A Latinovits-család törzsfája. Nemesítettésüktől 1719.

TÖRZSFŐ:

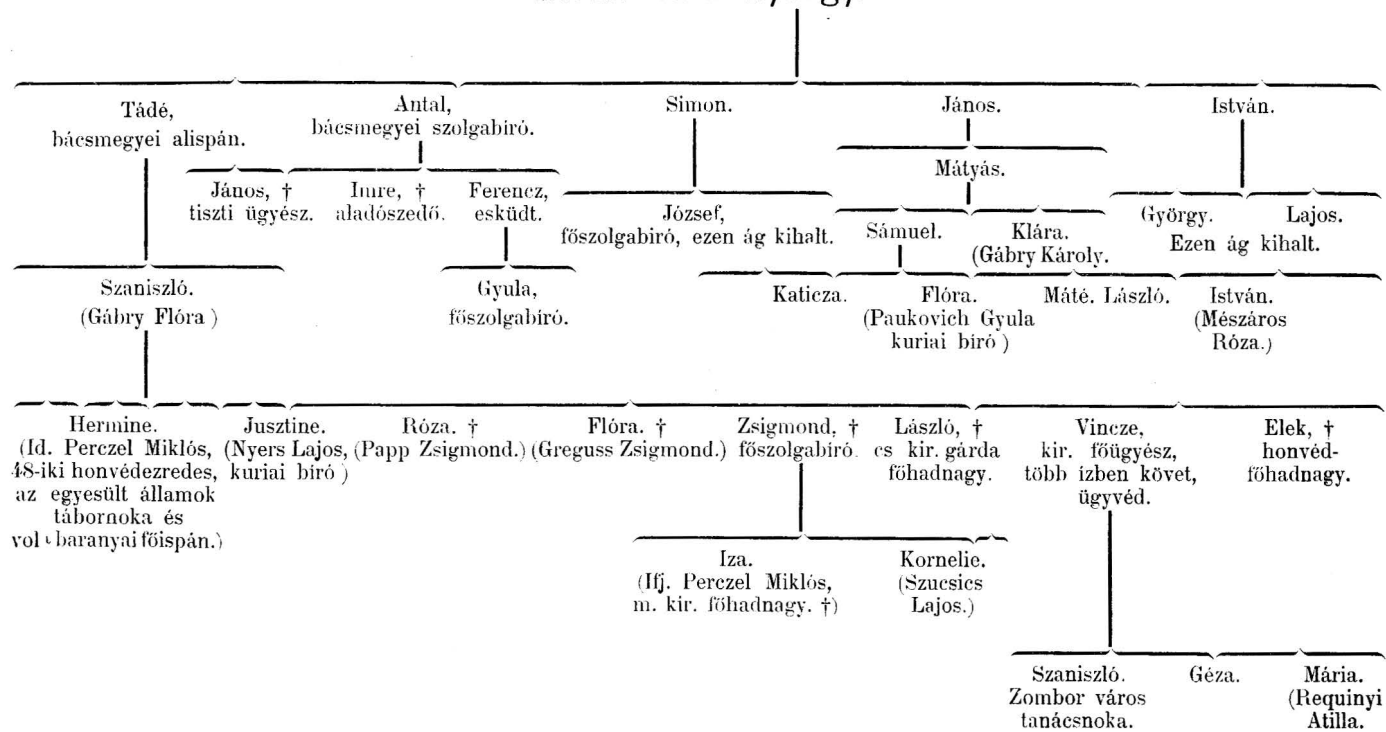
Tádé.

A Latinovits-család törzsfája. Nemesítettésüktől 1719.

II. TÖRZSFŐ:

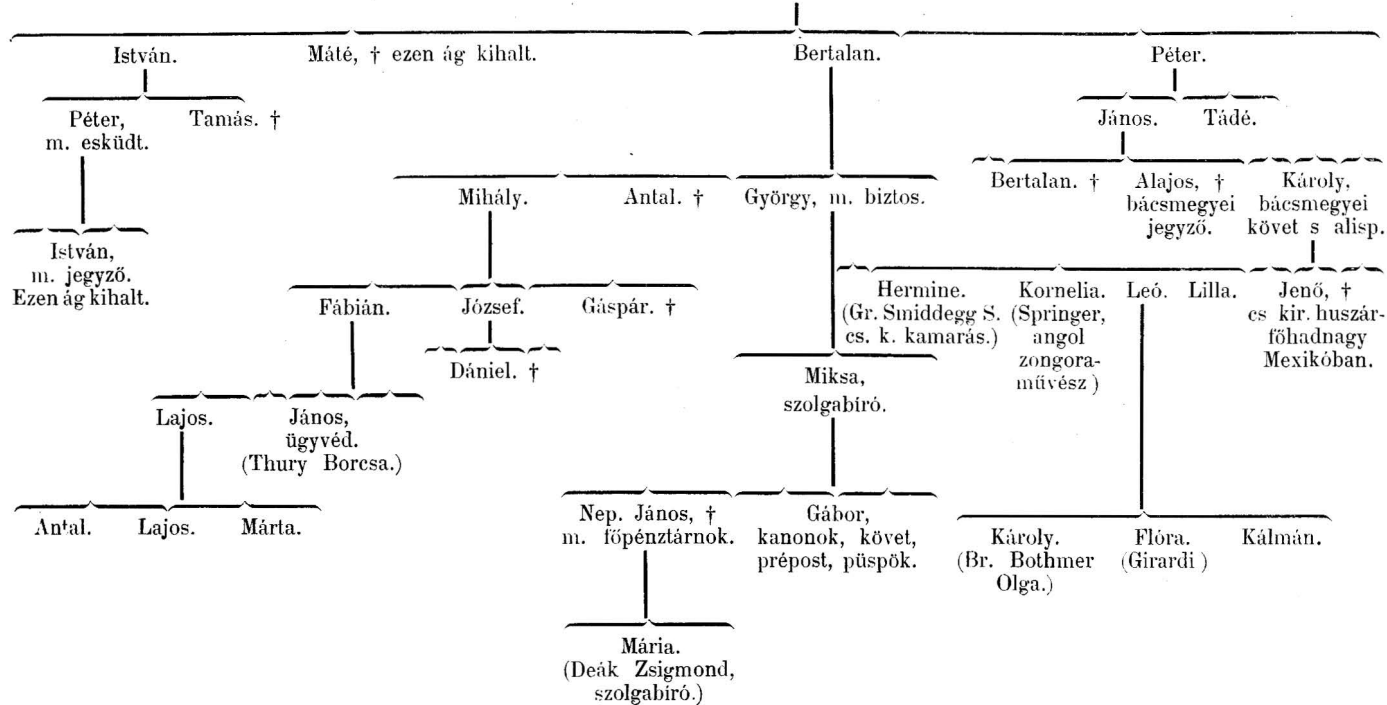
István fia I. György.

A Latinovits-család törzsfája. Nemesítettésüktől 1719.

III. TÖRZSFŐ:

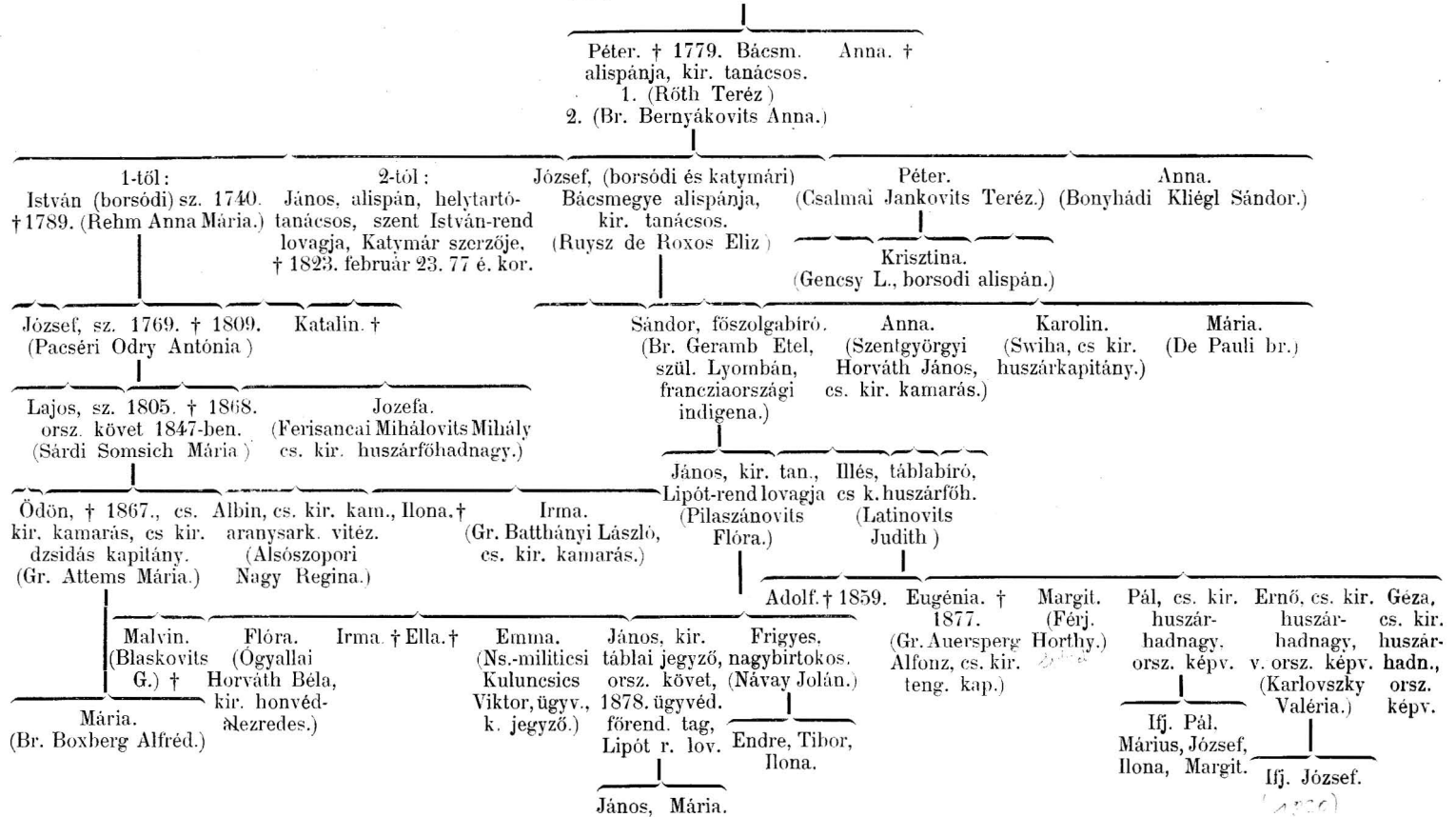
István fia I. Antal.

A Latinovits-család törzsfája. Nemesítettésüktől 1719.

IV. TÁBLA.

IV. TÖRZSFŐ:
Tádé fia Dániel.

VIII.

A család címere.

A Latinovits-család nemzetségi címere a XVIII. század heraldikájának szellemében igen szépen van összeállítva. Leírása a következő: a pajzs kék mezejében arany oroszlán vörös zászlót lobogtat; a pajzssisak feletti nemesi koronán egy pánczélos magyar ruhás, kék-vörös tollas sisakú vitéz emelkedik ki s kardjával átszúrt török fejet tart; a címertakaró foszlány jobbról ezüst-vörös, balról arany-kék.¹⁾

IX.

A család levéltára.

Tekintve a régi iratok fontosságát, a Latinovits-család mindenkor kiváló gondot fordított levéltárának megőrzésére. A család iratai Baján őriztettek s mivel azok kezdettől fogva közös családi tulajdont képeztek, gyakran megtörtént, hogy a családtagok egyes iratesomókat a levéltárból kiemelvén, vissza nem szolgáltaták. Így történt, hogy a levéltár nagy tartalma mellett sem teljes mai napság, sőt abból több fontos irat, így pl. az eredeti nemes-levél, a Katymárra vonatkozó kir. donáció stb. hiányzik.

Bizonyára ez birta rá a családot, hogy 1834-ben a levéltár kezelésére nézve külön egyezséget kössön, melynek értelme szerint abba a család seniorjainak engedelmé nélkül senki be nem léphetett.²⁾

A legújabb időben a család gondoskodott arról, hogy a százados háborúk, tűzvész és olykor talán felügyelet hiánya

¹⁾ Az eredeti címeres levél nem foglaltatik a családnak a M. Nemzeti Muzeumban elhelyezett iratai közt. Forrásaink: Nagy I.: Magyarorsz. csal. VII. k. 39. l. Siebmacher: Wappenbuch III. B. 271. T. és családi pecsétek Bács-B. vm. levéltárában.

²⁾ Az egyezés Latinovits Sándor özvegye és a többi családtagok közt Baján 1834-ben jött létre. (Eredeti je a cs. levéltárában.)

folytán összekúszált levéltári anyag rendeztessék és újból lajstromba vételessék. Miután pedig ez megtörtént, a család egész levéltárát, mint örök letéteményt, 1899. év elején a Magyar Nemzeti Múzeumban helyezte el.

Úgy országos, mint megyei szempontból egyaránt fontos forrása e levéltár a helytörténelemnek. Az olvasó szíves tájékoztatása céljából az alábbiakban közöljük annak tartalmi jegyzékét.

I. Általános érdekű családi oklevelek.

1. Borsód és Legyen puszták beigtatásának kir. megerősítő levele. Kelt 1747. július 14-én Latinovits Péter, Antal, Jakab, György és Lőrincz részére.

2. Madaras pusztá kir. adománylevele. Kelt 1751. augusztus 24-én Latinovits Péter és neje: báró Bernyákovics Anna részére.

3. Borsód-i előnév kir. adomány L. Péter és testvérei részére. Kelt 1747. október 20-án.

4. Borsód és Legyen pusztákra nádori adománylevél. Kelt 1727. február 10-én Latinovits Dániel és István részére.

5. Kunbaja pusztára nádori adománylevél. Kelt 1745. nov. 22-én L. Péter, Antal, Jakab, György és Lőrincz részére.

6. Geneologica deductio lineae Stephani Latinovits.

7. Leltár Latinovits Lajos családi levéltáráról. (1876.)

8. Lajstroma Latinovits Lajos levéltárának 1839-ből.

9. Jegyzéke a Latinovits Sándornénál talált iratoknak 1840-ből.

10. Levéltári jegyzék 1858-ból.

11. Egyezség özv. Latinovits Sándorné született br. Geramb Adél és a Latinovits-család többi tagjai közt a levéltár kezelésére nézve 1834-ből.

12. Kunbajára vonatkozó okmányok jegyzéke 1834-ből.

13. Borsód és Ó-Legyenre vonatkozó okmány-jegyzék 1834-ből.

14. *Madarasiensia* documenta. (Jegyzék 1514-től 1820-ig.)

15. *Kunbaja* birtokbeigatása a kalocsai káptalan által Latinovits Péter, Antal, Jakab, György és Lőrincz részére. Kelt 1746. január 2.

16. *Borsód* és *Legyen* puszták birtokbaigatása a kalocsai kápt. által. (1816.)

17. *Borsód* és *Legyen* puszták telekkönyve.

18. *Borsód* és *Legyen* puszták határkiigazítására kiküldött megyei bizottság munkálata 1738-ból.

19. *Borsód* és *Legyen* pusztákra nézve a Latinovits-család és a kir. kincstár között felmerült perből folyó egyezség iratai 1815-ből.

2. Különfélék :

20. Báró Bernyákovics Klára végrendeletei (3) 1799-ből. (Pest.)

21. VII. Pius pápa levele Preindl József bécsi karmesterhez, melyben neki áldását küldi. 1816.

22. Latinovits Máté és társai egyezség levele a borsódi és legyeni legelőkre nézve 1848-ból.

23. Mária Terézia királynő bizonyáglevele arról, hogy gr. Czobor József bajai földesúr a Latinovits-család borsódi és legyeni birtokbaigatása elleni tiltakozását visszavonta. (1747.)

24. Kalocsai káptalan hit. másolatban átírja a Kunbajára vonatkozó iratokat Latinovits Péter részére. (1748.)

25. Kunbajára vonatkozó különféle iratok az Antunovits, Gugánovits és Latinovits-családot illetőleg. (2 csomó.)

3. Családi levéltár.

1. Kunbajára vonatkozó iratok. (1 köteg.)

2. Madaras iratai. (1 könyv, 2 köteg.)

3. Latinovits Gábor iratai. (1 köt.)

4. Parcsetits Miklós-féle per iratai. (1 köt.)

5. Országos subsidiumok jegyzékei. (1 köt.)

6. Nyugták és számlák. (1 köt.)

7. Nyugták és számlák. (1 köt.)

8. Madarasi és katymári jövedelmek. (1 köt.)
9. Dömötör Pál ügyvédi díjai. (1 köt.)
10. Számadások. (1 köt.)
11. Számadások. (1 köt.)
12. Levelek. (1 köt.)
13. Latinovits Péter levelei és számadásai. (1 köt.)
14. Madaras telekkönyvi munkálatai. (1 köt.)
15. Madaras rendezésére vonatkozó levelezések. (1 köt.)
16. Borsód puszta tagosítása. (1 köt.)
17. Különféle levelek. (1 köt.)
18. Levelek, számadások. (1 köt.)
19. 1795. évi jövedelmi számadások. (1 köt.)
20. Szerződések L. Lajos és Beck között. (1 köt.)
21. Madaras helység árvaszámadásai. (1 köt.)
22. Levelezések. (1 köt.)
23. Madaras helységbeli úriszéki jkönyvek. (1 köt.)
24. Latinovits János vegyes iratai. (1 köt.)
25. Számadások. (1 köt.)
26. Bajai házak bírói becslései. (1 köt.)
27. Birtokhatárjárásokra vonatkozó iratok. (1 köt.)
28. Latinovits Krisztina árvaszámadásai. (1 köt.)
29. Számlák, nyugták. (1 köt.)
30. Földváry-Latinovits-család peres iratai. (1 köt.)
31. Másolatok folyamodványok- és végzésekről. (1 köt.)
32. Számlák, nyugták. (1 köt.)
33. Számlák, nyugták. (1 köt.)
34. Uradalmi számadások. (1 köt.) 1790—91.
35. L. Sándor és testv. peres iratai. (1 köt.)
36. Számlák, nyugták. (1 köt.)
37. Ugyanazok. (1 köt.)
38. Latinovits-Buday periratok. (1 köt.)
39. L. Krisztina árva-iratai. 1791. (1 köt.)
40. Megyegyűlési határozatok. 1834. (1 köt.)
41. Antunovits és báró Orczy periratai. (1 köt.)

42. Uradalmi számadások. 1786. (1 köt.)
43. Birtokosztály-egyezségek. (1 köt.)
44. Madarasi templomépítés iratai. (1 köt.)
45. Birtokosztály és egyezségi iratok. (1 köt.)
46. Madaras legelő úrbéri per. (1 köt.)
47. Uradalmi szőlőtelep iratok. (1 köt.)
48. L. József kötelezvény-másolatai. (1 köt.)
49. L. Lajos és Szaniszló peres iratai. (1 köt.)
50. Adámovits-féle iratok. (1 köt.)
51. Úrbéri szabályzatok. (1 köt.)
52. Özv. L. Jánosné és társai peres iratai. (1 köt.)
53. L. János, báró Orczy L. és Antunovits-féle per. (1 köt.)
54. L. Péter és társai számadásai. 1740—1825. (1 köt.)
55. L. János folyamodványai. (1 köt.)
56. Földváry-Latinovits J.-féle periratok. (1 köt.)
57. L. Krisztina árvaszámadásai. (1 köt.)
58. L. István örökhagyatáka leltárai. (1 köt.)
59. Nyugták, számlák. (1 köt.)
60. Szerződések. (1 köt.)
61. Számlák, nyugtatványok. (1 köt.)
62. L. Krisztina árva javainak összeírása. (1 köt.)
63. L. Krisztina birtokrendezése, egyezségek stb. (1 köt.)
64. Kigyós-ér rendezésére vonatkozó iratok. (1 köt.)
65. Számlák és tart. jegyzékek. (1 köt.)
66. Madarasi úriszéki jkönyvek. (1 köt.)
67. Demény J. és Dózsa J. kötelezvényei. (1 köt.)
68. Számlák, számadások. (1 köt.)
69. L. István és Dániel-ágak közötti per. (1 köt.)
70. Számlák, nyugták. (1 köt.)
71. Számlák, nyugták. (1 köt.)
72. Folyamodványok a marhakereskedés ügyében. (1 köt.)
73. Madarasi stb. úrbéri rendezkedések iratai. (1 köt.)
74. Gazdasági számlák cselédbérekéről stb. (1 köt.)
75. Vegyes birtokbizonyítványok, levelek, jegyzékek. (1 köt.)

TARTALOM.

	Lap
I. Bevezetés	3.
II. A család eredete és első ismert ősei	4.
III. A nemességszerzők	5.
IV. Első birtokszerzemények. Borsód és Legyen története	7.
V. Kunbaja, Madaras és Katymár birtoklásának története	12.
VI. A család története 1719—1848-ig, illetve napjainkig	15.
VII. A család genealogiája	26.
VIII. A család címere	31.
IX. Levéltára	31.

